

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “ทุนทางสังคมและการพัฒนาเยาวชน กรณีศึกษาโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนและการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดเกียรติแก้วสามัคคี อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ” เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) โดยทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากตำรา เอกสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ เพื่อกำหนดเป็นกรอบและแนวทางในการศึกษา

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยใช้วิธีการศึกษาแบบสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความเป็นจริงจากกลุ่มประชากรศึกษามากที่สุดตามประเด็นศึกษาที่กำหนดไว้

พื้นที่ในการศึกษา

เนื่องจากการศึกษครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงปรากฏการณ์ในการนำเอาทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน ความเชื่อความศรัทธาความผูกพันต่อกัน ความสมัครสมานสามัคคีร่วมแรงร่วมกัน เป็นต้น มาใช้ในการจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาเยาวชน ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด จำเป็นต้องมีการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ผู้ศึกษาได้เลือกเอาวัดเกียรติแก้วสามัคคี ตำบลศรีแก้ว อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นกรณีศึกษา ซึ่งเหตุผลในการเลือกวัดเกียรติแก้วสามัคคีเป็นพื้นที่ศึกษา คือ

1. วัดเกียรติแก้วสามัคคี นอกจากจะจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาแล้ว ยังจัดโครงการบวชเณรภาคฤดูร้อน เพื่อนำเอาสามเณรที่ผ่านโครงการแล้วเข้ามาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญต่อ ดังนั้น สามเณรที่เรียนอยู่ที่วัดนี้ส่วนใหญ่จึงมาจากผลผลิตที่วัดสร้าง

ขึ้นเอง ซึ่งต่างจากวัดทั่วไปที่จัดพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ โดยการรับสามเณรจากที่อื่นมาเรียน ในลักษณะเข้าไปเียนกลับ

2. วัดเกียรติแก้วสามัคคีตั้งอยู่ในชุมชนชนบท แต่ก็สามารถจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญมาได้อย่างต่อเนื่องและมีนักเรียนในปริมาณที่มากพอสมควร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างคนในชุมชนที่เห็นความสำคัญของกิจกรรมที่วัดจัดขึ้น ตลอดจนความผูกพันกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนกับวัดและชาวบ้านกับพระสงฆ์ ซึ่งต่างจากวัดที่จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเมืองหรือชุมชนเมืองที่มีความพร้อมและความสะดวกในด้านต่าง ๆ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกเอากลุ่มตัวอย่างจาก 2 ฝ่าย คือฝ่ายพระสงฆ์และชาวบ้าน เพื่อเก็บข้อมูลให้ได้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาตามที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และแบ่งกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. พระสงฆ์ ได้แก่
 - เจ้าอาวาส ซึ่งมีสถานะเป็นผู้จัดการโรงเรียน
 - สามเณรที่ผ่านโครงการและอยู่ศึกษาต่อในวัด
 - พระอาจารย์ผู้สอนในโครงการสามเณรภาคฤดูร้อนและการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ
2. ชาวราษฎร์ ได้แก่
 - ผู้นำชุมชน
 - พ่อแม่/ผู้ปกครองของสามเณร
 - ชาวบ้านผู้อุปถัมภ์วัด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาค้างนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ศึกษาจะใช้วิธีการศึกษาโดยการเข้าไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการนั้น ผู้ศึกษาจะกำหนดแนวคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ก่อน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา และพัฒนาการของการดำเนินกิจกรรมของวัด

2. การสนทนากลุ่ม โดยการตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้กลุ่มได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและอภิปรายถึงรูปแบบและวิธีการที่ดำเนินการอยู่ และการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมบางอย่างที่แสดงออกถึงระดับด้านคุณธรรมจริยธรรมของสามเณร

3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อศึกษาถึงลักษณะ รูปแบบ และกระบวนการการก่อเกิดทุนทางสังคม และปรากฏการณ์ในการนำทุนทางสังคมมาช่วยส่งเสริมในการจัดกิจกรรมโดยการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดและชุมชนจัดขึ้น เช่น กิจกรรมการเรียนรู้การสอน กิจกรรมทอดผ้าป่าการศึกษา และกิจกรรมประเพณีชุมชน เป็นต้น และเพื่อศึกษาถึงระดับทุนทางสังคมในชุมชนว่ามีมากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 3.1
การใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

กลุ่มประชากร	ประเด็นศึกษา	วิธีการศึกษา	เครื่องมือ
เจ้าอาวาสและ คณะครูผู้บริหาร คณะครูผู้บริหาร	พัฒนาการของกิจกรรม วิธีการบริหารจัดการ ระบบความสัมพันธ์กับ ชุมชน	การสัมภาษณ์ การพูดคุย การสังเกตการณ์แบบมี ส่วนร่วม	แบบสัมภาษณ์ ประกอบการ พูดคุย
สามเณร	ระดับพฤติกรรมด้าน คุณธรรมจริยธรรมใน สามเณร	การพูดคุยและการ สังเกตการณ์แบบมีส่วน ร่วม	แนวคำถาม ประกอบการ พูดคุย
พ่อแม่/ผู้ปกครอง	ปัจจัยทางครอบครัวและ ทัศนคติต่อการบวชเรียน ของบุตรหลาน	การสัมภาษณ์ประกอบ การพูดคุย	แนวคำถาม ประกอบการ พูดคุย
ผู้นำชุมชน	บทบาทผู้นำต่อการร่วม กิจกรรมและการขับเคลื่อน ทุนทางสังคม	การสัมภาษณ์และการ สังเกตการณ์แบบมีส่วน ร่วม	แบบสัมภาษณ์ ประกอบการ พูดคุย
ชาวบ้าน	ความสัมพันธ์ของชาวบ้าน กับวัดในการนำทุนทาง สังคมมาส่งเสริมกิจกรรม การพัฒนาเยาวชนและ ทัศนคติในการร่วมกิจกรรม	การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์อย่างมี ส่วนร่วมและการพูดคุย	แบบคำถาม ประกอบการ พูดคุย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยอาศัยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาตามที่ได้กำหนดไว้ ทั้งการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารและตำราวิชาการต่าง ๆ และการเข้าเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามความต้องการกับประเด็นที่ได้กำหนดไว้ และถ้ามีข้อมูลส่วนไหนที่ยังไม่สมบูรณ์ก็สามารถแก้ไขและเก็บรวบรวมเพิ่มเติมได้ทันที

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และข้อมูลที่ได้จากสังเกตการณ์ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ และการจัดบันทึกในแต่ละครั้ง ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่เกิดขึ้นมาจัดระเบียบให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นศึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอผลการศึกษาโดยการพรรณนาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การนำเสนอและเขียนรายงาน

การนำเสนอผลการศึกษาและเขียนรายงานนั้น ใช้วิธีการพรรณนาให้เห็นถึงพัฒนาการของการดำเนินกิจกรรมของทางวัด รูปแบบและวิธีการจัดการและความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างวัดกับชุมชนโดยผ่านการนำเอาทุนทางสังคมเข้ามาร่วมสนับสนุนกิจกรรม โดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงเข้ากับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา